

Simuliacinis Rinkimai žaidimas

Šiaulių Stasio Šalkauskio vidurinė mokykla

Sudarė: REGINA PETRAITIENĖ, istorijos mokytoja ekspertė,
GINTAUTAS PETRAITIS, istorijos mokytojas.

Skirta: 8–12 kl. mokiniams.

Tikslas: ugdomas mokinių aktyvumas, iniciatyvumas, kritiškas gyvenimiškos tikrovės vertinimas, nepakantumas neteisybei, nesąžiningumui, korupciniams reiškiniams.

Šaltiniai ir priemonės: gyvenimiškoji patirtis: spaudos, televizijos suformuotas rinkiminės kampanijos ir rinkimų įvaizdis, LR Konstitucija.

Metodai: savarankiškas darbas, agitaciniai pasisakymai, diskusija.

EIGA

Žaidimas turėtų imituoti tikrus rinkimus, priešrinkiminę kampaniją, jos pranašumus ir trūkumus. Organizacinė žaidimo grupė atlieka žurnalistų, žymių bankų, susivienijimų atstovų, verslininkų ir t. t. vaidmenį. Kartu jie yra aktyvūs piliečiai, dalyvaujantys rinkimuose. Žaidimas suskirstomas etapais:

1. Rinkiminės kampanijos pradžios, renginių (kada kas vyks) skelbimas.
2. Komandų, „partijų“ formavimas – kūrimosi etapas (2 dienos). Gali kurtis įvairiausi susivienijimai, grupelės, rateliai (nepriklausomai ar vienos klasės kolektyvas, ar tik bendraminčiai).
3. Programų, devizų, atributikos rengimas ir pristatymas (plakatu, stendu, piešinių eksponavimas, himnų kūrimas).
4. Reklaminė agitacinė kampanija. Kiekviena „partija“ reklamuoja, skelbia savo tikslus, siekius, agituoja savo draugus ir kt. galimus rinkėjus, stengiasi patraukti į savo pusę, įrodyti, kad jų „programa“ tobuliausia, duosianti daugiausiai naudos bendruomenei (2 dienos).
5. Rėmėjų paieška: kiekviena komanda tam, kad įgyvendintų savo tikslus, turi turėti rėmėjų. Atstovai stengiasi surasti ne tik būsimus balsuotojus, bet ir rėmėjus, kurie kaip nors padės rinkiminės kampanijos metu ir atiduos savo balsus už komandą. „Žurnalistai“ ieško korupcijos atvejų ir pavičšina „nešvarius“ susitarimus, šitaip formuodami visuomenės nuomonę.

6. Rinkimai: vyksta balsavimas, balsų skaičiavimas, rezultatų paskelbimas.
7. Apibendrinimas.

Žaidimas imitavo tikrus rinkimus, priešrinkiminę kampaniją. Mokiniai, siekdami bet kokiomis sąlygomis gauti kiek įmanoma daugiau balsų, suvaidina ir korupcinius įvykius: bando papirkti rinkiminę komisiją ar net pačius rinkėjus, sudarinėja neteisėtus sandėrius su rėmėjais. Visą procesą stebi „žurnalistai“, „STT atstovai“, „stebėtojai“. Žaidimas įgaus didesnę įtampą, jei, pavyzdžiui, tarp „verslininkų“ bus „provokatorių“, kurie dirbtinai bandys įtraukti į nelegalią veiklą.

Vaidinimas Kiek kainuoja sąžinė

Mažeikių „Ventos“ vidurinė mokykla

Projekto vadovė: IRENA LIZDENIENĖ, istorijos mokytoja.

Dalyviai: 10^a klasės mokiniai.

- Stot. Teismas eina.
Šiandien nagrinėjama byla Nr. 007. Ieškovė – Birutė N. Atsakovė – vyriausioji gydytoja, chirurginio skyriaus vedėja Konstancija Sukčiuvienė. Ponia Sukčiuvienė kaltinama reikalavusi kyšio ir jį iš panelės Birutės N. paėmusi pažadėdama geresnį medicininį aptarnavimą. Prašau ieškovės pakomentuoti savąjį įvykio versiją.
- Taigi, gerbiamoji ponია teisėja, mano broliui Zenonui buvo atlikta sudėtinga operacija. Jam reikėjo ypatingos medikų priežiūros. Tikėjau-si, kad ją garantuos skyriaus vedėja. Bet už tai ji pareikalavo tam tikros pinigų sumos. Pasiteiravau savo brolio, ką man daryti – mat jis yra policijos pareigūnas. Brolis patarė kreiptis į STT. Aš taip ir padariau.
- Ačiū, ieškove. Į salę kviečiamas liudininkas – STT agentas, kurio slapyvardis – Lapės Uodega.
- Taigi, ponია gerbiamoji teisėja, aš galiu paliudyti, kad panelė Birutė N. sakė tiesą. Mes organizavome slaptą operaciją „Silkė“, kurios metu buvo sulaikyta korumpuota medikė. Operacija „Silkė“ pavyko, nes mes pagavome „plėšrią žuvį“. Operacijos metu aš asmeniškai perdaviau pažymėtus pinigus panelei Birutei N.

- Ačiū, agente. Dabar kalbės atsakovė. Prašom dėstyti savo versiją.
 - Kadangi esu mandagi ir gerai išauklėta, tai kiek galėdama stengiausi nereaguoti į šį absurdišką šmeižtą. Prašau, ponias gerbiamoji teisėja, išklausyti mano versiją. Iš tikrųjų ši panelė, Birutė N., man pati savo noru pasiūlė pinigų, neva už tai, kad aš geriau atlikčiau savo darbą. Visą šį reikalą aš pavadinčiau gryna provokacija, kuria norima sukelti dar vieną skandalą mūsų mieste. Aš manau, kad ši panelė yra pasamdyta kai kurių mūsų skyriaus žmonių, kurie nemėgsta manęs, man pavyduliauja, abejoja mano pareiagingumu ir sąžiningumu. Todėl siūlyčiau šiai panelei pamatuoti temperatūrą – juk sveiki žmonės tokių nesąmonių nešneka!
 - Manau, jūs net nežinote, kaip tas termometras atrodo. Jums akyse – tik pinigai!..
 - Ponia teisėja, agentas yra papirkta šios personos!
 - Puikiai iškalėte žodžius, kalbate kaip iš rašto!
 - Skelbiama 10 minučių pertrauka. Teismas eina pasitarti.
- (Įteikiamas kyšis teisėjai)
- Stot! Skelbiamas nuosprendis.
- Ponia Sukčiuvienė pripažįstama nekalta. Visi kaltinimai jai atmesti dėl įrodymų stokos.

Pasaka

Mažeikių „Ventos“ vidurinė mokykla

Kitą kartą, ne taip seniai, Kauno zoologijos sode gyveno trys draugai: papūga Pifa, višta Zosė ir kermis Antanas. Papūtus laisvės vėjams Lietuvoje, papūtė uodegą ir Pifutė – atsidūrė Afrikoje. Greit sužavėjo vietinį sakalą ir tapo milijoniere. Vištelė Zosė – ne vištelė. Ji susiprivatizavo Vištėnų dvarą. Dabar ponia Zosė plėtoja kaimo turizmą. Kermis Antanas vieną dieną irgi praregėjo. Dienos metu drąsiai kniso Daukančio aikštę, ir pasijuto geriausiai, kai prisikniso iki žemės ūkio ministro krėslo. Visi sliekai į jį dabar kreipiasi:

- Pone ministre, mes jums, o jūs gal mums?

Viskas sekėsi neblogai. Tik ta Afrikos saulė. Pabodo Pifai karštis, prisiminė vėsius vasaras Lietuvoje, paliktus draugus, o ir sakalas nebe toks mielas. Nusprendė grįžti. Skambina draugei vištai į Lietuvą:

- Sveika, brangioji. Čia Pifa iš Afrikos.
- Labas, mieloji. Kas nutiko? Kaip tu? – klausinėjo višta Zosė.
- Noriu grįžt Lietuvon, tik Kaunas nebetraukia. Svaigstu nuo minties apie Palangą. O, kad galėčiau suptis ant Palangos pušelių! Gal ką partartum, Zosike?

Verslininkė Zosė tuoj sumetė, ką daryti, į ką kreiptis, kaip padėti draugei. Pasisiūlė suorganizuoti susitikimą su kurmiu Antanu, t. y. su ministru Antanu.

Po kelių dienų Pifa atskrido į Lietuvą, susitiko Zosę, kartu nuplasnojo į sostinę. Juk ten – kurmis Antanas. Na, ministras, ne kurmis. Kurmis, bet ministras, o trumpiau – jaunystės draugas iš to paties sodo narvo. Išklausęs senos draugės pageidavimus, Antanas nutaisė rimtą veidą. Prašymas nepaprastas. Juodas kailiukas dar labiau pajuodo, bet akytės krypo į Pifos rankinuką. Pagaliau tarė:

- Bet tu jau ne lietuvė, o svetimtaučiams žemės neparduodame. Tokie įstatymai.
- Ministre Antanai, – nusižeminusi prašneko Pifa. – Tū neparduok, tu dovano. Aš tau savo rankinuką, tu man Palangos pušelę. Juk buvome draugai.
- Antanėli, kumeli, – sukudakavo ir Zosikė. – Prisiminkim jaunystę Kaune. Juk buvo taip gera. Nagi... O ir Pifutė juk ne ubagė kokia.

Ministras sukluso. Prieš akis šmėkščiojo ryškus papūgos rankinukas. Tik kiek per plonas. „Nors Pifutė ir graži, ir sena pažįstama, bet tai, ką ji laiko po sparnu – neįspūdinga. Įtartinais plonas tas daiktas. Daug ten būti negali“, – mąstė Antanas.

Kol jis dvejojo, Pifutės rankinukas pastebimai ėmė didėti. Nė nepajuto kurmis, kaip jo rankose atsидūrė ne rankinukas, o krokodilo odos lagaminas. O jis toks sunkus, o ten tiek daug, tiek daug. Svoris įspūdingas, šiluma deginanti, bet nemudeginanti. Ministras greit įvertino situaciją:

- Gerai, lekiam į Palangą.

Palangiškiai, pilki žvirbliai, stebėjosi, iš kur ant Birutės kalno atsirado keista trijulė: kurmis, papūga ir višta. Bet ne prasčiokų reikalas. Svarbiausia, kad seniems draugams dabar užtenka šilumos: Pifutei – kurorto saulės, Zosikei – dvaro židinio ugnies, na, o Antanėlį vis dar šildo krokodilo odos lagaminas.

Taigi. Ko nepadarė rankinukas, tą padarė lagaminas. Arba, kaip sako ma, ko negali pinigai, tą gali dideli pinigai.

Pasaką kūrė: Toma Kinčiutė, Egidijus Alšauskas, Eglė Urbonaitė, Rita Ražauskaitė

Hepeningas Vertybės

Gargždų „Vaivorykštės“ gimnazija

Parengė: VIDUTĖ PETRAUSKIENĖ, istorijos mokytoja,
ILMA AGAJAN, etikos mokytoja,
RŪTA LUKOŠIENĖ, psichologijos mokytoja.

Dalyviai: 1–12 klasės.

Tikslai ir uždaviniai: skatinti mokinius išsakyti savo nuomonę dėl klasės vertybių, ugdyti kritinį, kūrybinį mąstymą, bendradarbiavimo įgūdžius, ugdyti atsparumą neigiamiems visuomenės reiškiniams, išsiaiškinti, kokios vertybės yra svarbiausios.

Priemonės: vertybių lentelės, popieriaus lapai, spalvikeliai.

Metodai: testas vertybėms nustatyti, aptarimas, hepeningas.

Hepeningas [angl. happening – įvykis, atsitikimas], XX a. II pusės modernistinio (neoavangardistinio) meno pakraipa; hepeningo renginys turi dailės (skulptūros, tapybos), muzikos, kino, choreografijos elementų; hepeninge laikomasi dadaizmo, siurrealizmo, popdailės principų, mėginama supinti meno ir tikrovės elementus, panaikinti ribą tarp jų; reginio aplinka ir veiksmai grindžiami improvizacija. (*Tarptautinių žodžių žodynas*. – Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1985).

Hepeningas [angl. happening – įvykis, atsitikimas] – reginys, pajvairintas visokiausiais dalykais, žmonių veiksmais, logiškai nesusijusiais įvykiais; reginio aplinka ir veiksmai grindžiami improvizacija; dažnai stengiamasi įtraukti publiką į veiksmą, siekiant sukelti netikėtas asociacijas. (VAITKEVIČIŪTĖ V. *Tarptautinių žodžių žodynas*. – Vilnius: Žodynas, 2001).

EIGA

1. Klasės išsiaiškina savo geriausias ir blogiausias savybes per klasės valandėles, dorinio ugdymo, politologijos, pilietinio ugdymo pamokas (žr. priedus).
2. Mokiniai pokalbio metu aptaria gautus rezultatus, numato būdus aukščiausiai vertybei stiprinti ir prasčiausiai savybei įveikti.
3. Klasės atviroje erdvėje (lauke, salėje), panaudodamos hepeningo metodą, kūrybiškai pristato savo aukščiausią vertybę.

Apibendrinimas

Hepeninge per dvi dienas dalyvavo 33 I–XII klasių mokiniai. Dažniausiai buvo pristatomos šios vertybės: draugiškumas, vienybė, sveikata, sąžinė, linksmumas. Manome, kad toks metodas skatina klasės bendradarbiavimą, kūrybinį mąstymą, be to, padeda klasės auklėtojiui numatyti būdus blogiausiai klasės savybei įveikti ir aukščiausiai – paskatinti.

PRIEDAS

KLASĖS SAVYBĖS												
Įvertinkite kiekvieną savybę penkiabale sistema												
1	2	3	4	5		DARBŠTUMAS IR TINGUMAS		1	2	3	4	5
1	2	3	4	5		INICIATYVUMAS IR PASYVUMAS		1	2	3	4	5
1	2	3	4	5		LINKSMUMAS IR NIŪRUMAS		1	2	3	4	5
1	2	3	4	5		TAIKUMAS IR KONFLIKTIŠKUMAS		1	2	3	4	5
1	2	3	4	5		NUOŠIRDUMAS IR IŠPUIKIMAS		1	2	3	4	5
1	2	3	4	5		JAUTRUMAS IR ABEJINGUMAS		1	2	3	4	5
1	2	3	4	5		GEBĖJIMAS SUSIKAUPTI IR TRIUKŠMINGUMAS		1	2	3	4	5
1	2	3	4	5		TAKTIŠKUMAS IR GRUBUMAS		1	2	3	4	5
1	2	3	4	5		TOLERANCIJA IR NEPAKANTUMAS		1	2	3	4	5
1	2	3	4	5		ATSAKINGUMAS IR NERŪPESTINGUMAS		1	2	3	4	5
1	2	3	4	5		ORGANIZUOTUMAS IR IŠSIBLAŠKYMAS		1	2	3	4	5
1	2	3	4	5		SUTELKTUMAS IR INDIVIDUALIZMAS		1	2	3	4	5
1	2	3	4	5		KRUOPŠTUMAS IR ATSAINUMAS		1	2	3	4	5
1	2	3	4	5		GALIMYBĖ IŠREIKŠTI SAVE IR KONFORMIZMAS		1	2	3	4	5
1	2	3	4	5		IŠRADINGUMAS IR NUOBODUMAS		1	2	3	4	5
1	2	3	4	5		ATKAKLUMAS IR NUOLANKUMAS		1	2	3	4	5
1	2	3	4	5		SAUGUMAS IR SMURTAVIMAS		1	2	3	4	5

PRIEDAI

KAIP GALIMA PASIRENGTI DIRBTI SU TEKSTAIS PAGAL KRITINIO MĄSTYMO UGDYMO SCHEMĄ?

EVALDAS BAKONIS

TEKSTAS:

BOGDANOVIČIUS A. *Korupciją sukuria valdžia*

// <http://www.lrinka.lt/Leidiny/korupcija/1998.6.andriusb.phtml>

Kai prabylama apie korupciją, daugelis žmonių šiandien numoja ranka, – nieko nepakeisi. Išbandytos visos priemonės – pradedant

.....
.....
.....
.....
.....
.....

baigiant

.....
.....
.....

– tačiau niekas iš esmės nesikeičia. Kyšius imantieji juos ima toliau, kyšius duodantieji stebisi didėjančiomis „taksomis“. Karts nuo karto nuskambantys kyšininkavimo skandalai pribloškia kyšių dydžiais – mat jie dėl didėjančios rizikos auga kaip ant mielių.

Korupcijos faktai išaiškinami ne tik Lietuvoje – reiškinys yra globalus. Nejaugi korupcija ir kyšininkavimas yra neišvengiamas visuomenės atributas? Ar verta patiems ieškoti priemonių, galinčių išgyvendinti šią ydą, jei jų nesurado demokratinės šalys, kurių įstatymus mes laikome pavyzdžiu? Korupcijos padariniai, kuriuos visuomenė vertina neigiamai –

.....
.....
.....

vis tik skatina tų priemonių ieškoti, nes rezultatai verti kovos.

Priemonių prieš korupciją efektyvumas

Ar korupcija išnyktų, jei bausmės už kyšius būtų didelės? LLRI rengiamų apklausų rezultatai rodo, kad ši priemonė pagal efektyvumą yra trečioje vietoje po biurokratizmo ir valstybės kišimosi į ekonomiką mažinimo. Bausmė veikia dviejopai. Ji iš tiesų gali sustabdyti asmenis, kurie abejoja: pasinaudoti galimybe ar ne. Tačiau, kita vertus, apsisprendusius imti kyšį gresiančios bausmės veikia tik vienai – verčia didinti „paslaugos“ kainą. Todėl baudos – kosmetinė, o ne esminė priemonė mažinant kyšininkavimą kaip vieną iš korupcijos formų.

Ar galima kovoti su korupcija didinant pareigūnų atlyginimus ir jų socialines garantijas? Didelis atlyginimas, kaip ir labai griežta bausmė, gali padidinti „neimančiųjų“ gretas. Kita vertus, sunkiai įrodoma korupcija algų kėlimą susieja ne su korupcijos mažėjimu, bet su „tarifų“ didėjimu. Apklausos rezultatai byloja, kad algų didinimo efektyvumui elitas skiria ketvirtąją vietą. Įdomu, kad tiek politikai apskritai, tiek simpatizuojantys valdančiajai partijai šios priemonės reikšmingumą vertina geriau nei vidutiniškai. Tai pateisina vyriausybės vykdomą algų kėlimą valdininkams. Tačiau tai nėra reikšmingiausia ir efektyviausia kovos su korupcija priemonė.

Kovos su korupcija receptas

Veiksmingiausia priemonė įveikti korupciją iš tiesų yra ne žmonių auklėjimas, ne bausmės, ne dorų pareigūnų paieška ar principinga teisėsaugos institucijų veikla. Veiksmingiausia priemonė yra pačių korupcijos išteklių ribojimas ir panaikinimas.

Nuo ko pradėti?

- Sukurtos ir įgyvendintos įvairaus verslo skatinimo, gaivinimo, lengvatinių kreditų programos. Bendras jų veikimo bruožas yra tas, kad pareigūnui paliekama teisė spręsti – kas yra vertas valstybės paramos. Bet kokia valstybės parama sukuria galimybę susikurti ir gyvuoti „pelningam verslui“ ne rinkos sąlygomis. Norintys mažinti korupciją turi atsisakyti visiems laikams paramos verslui.
- Valdžia gali manipuluoti mokesčių sistema, priimdama tendencingus mokesčių įstatymus. Valdžia gali manipuluoti mokesčių sistema, įpareigodama įvairias valstybės institucijas nustatyti faktinius mokesčių tarifus, teikdama mokesťines lengvatas, tarsi specialiai supainiodama mokesčių taisykles, dėl to mokesčių administratorius tampa pagrindine figūra mokesčių apskaitoje. Būtina sumažinti mokesčių skaičių, tikslinti mokesčių taisykles, supaprastinti mokesčių apskaitą, niekam nedaryti išimčių.

- *Valstybė kaip verslininkė veikia bankininkystėje, komunaliniame sektoriuje, nekalbant apie energetiką, ligonines, mokyklas ir pan. Valstybinis bankas gali kredituoti ne patį geriausią verslininką. Valstybinė įmonė gali pirkti ne pigiausias ar geriausias žaliavas. Valstybinei įmonei ne problema veikti neefektyviai ir išlikti rinkoje, nes valdžia jai sukuria išskirtines sąlygas, kartais – valstybinius užsakymus. Valstybinių įmonių sistemą būtina suardyti – valstybė turi pasitraukti iš verslo, valstybinės įmonės turi būti privatizuotos. Čia pateiktas sąrašas nėra išsamus...*

Teisė rinktis

Visuomenei vis dar bandoma primesti nuomone, kad kovoti su korupcija galima tik tokiais būdais, kaip politikos lyderių išipareigojimai, valdžios atvirumas. Prie jų pridėję bausmių griežtinimą, pareigūnų algų didinimą, verslininkų auklėjimą – gausime „klasikinių“ kovos su korupcija priemonių paketą. Šie būdai taikomi daugelyje kraštų, tačiau nė viename iš jų kol kas nėra įveikta korupcija.

Ar „klasikinės“ priemonės yra efektyvesnės už [mūsų siūlomą] – tiesprendžia skaitytojas. Tačiau plaukimas pasroviui, ignoruojant efektyvias, nors ir nepopuliaras tarp valdžios atstovų priemonės, brangiai kainuoja.

Antikorupcinio švietimo temos – nėra naujos temos. Žinių šia tema – tarsi netrūksta. Kita vertus, tradiciškai jas „sužadinti“ galima kartą, antrą, bet ne per dažnai... Todėl galima pasiūlyti specialiai „apdorotus“ tekstus.

KOKIĄ NAUDĄ DUODA TOKS PASIRENGIMAS NAGRINĖTI TEKSTĄ?

Dalyvių mokytojų mintys

[illegible]

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Skaitymas numatant tolesnę eigą.

Tai gali būti informacijos skaidymas į dalis, prašant mokinių nuspėti, numatyti, kas atsitiks toliau ar ko išmoks (jei tai informatyvus tekstas). Tokia veikla truputėlį primena detektyvo veiklą...

Kitaip tariant, tai yra turimų žinių „iškėlimas“, „atgaivinimas“ + teksto analizė + savo nuomonės, pozicijos pagrindimas. Dažniausiai nepateikiamas visas tekstas, o tik atskiros muoseklios jo ištraukėlės. Nuolat klausiama „O kas bus (įvyks, bus parašyta) toliau? Kodėl taip galvojate?“ Jei mokiniai klysta, klausiama: „Kodėl įvyko, buvo parašyta kitaip? Ar tai standartinis poelgis, įvykis, seka? Ir pan?“

Rekomendacijos pateiktam tekstui:

I dalyje – individualiai kiekvienas apmąsto ir savo mintis įrašo daugtaškių vietoje. Paskui mintys užrašomos ir diskutuojama.

II dalyje – mokinių grupės nutaria, koki būdą siūlo autorius, kodėl taip galvojama, ar autoriaus idėjos teisingos?

TEKSTAS:

Knygnešys Bielinis: nusikaltėlis ar didvyris? // *Knygnešys 1864-1904.* – Vilnius: Valstybinis leidybos entras, 1992, p.50–51.

Apie 1900 m. prie Raseinių buvo suimti du vežimai knygų. Bielinis uriadnikui davė 75 rub. kysio ir šis paleidęs liepė bėgti į mišką. Arkliai ir vežimas pasiliko uriadnikui. <...>

Brangiausiai teko atsipirkti paskutinį kartą, 1902 m. Tada Bielinis atvažiuo į Rimkūnų km.(Pumpėnų par.) literatūros platinti. Palikęs arklį pas vieną ūkininką ir pasiėmęs knygų ryšulį, ėjo platindamas po kiemus. Ir štai, įeidamas į vieną namą, susitiko iš ten išeinantį uriadniką, kuris buvo atvykęs kažkokiais tyrinėjimo reikalais. Čia uriadnikas jį suėmė ir nugabeno į Pasvalį pas pristavą. Bielinis pasivadino Jonu Kaliku ir sakėsis literatūros ryšulį radęs pakely.

Tardymo metu Bielinis išsiprašęs į pristavo virtuvę ir ten, susitikęs pristavo pačią, įdavė jai 50 rub. kysio, kuris savo padarė. Po to pristavas tardydamas pagaliau griežtu ir piktą balsu ištare, žinoma, rusiškai:

– Tokį nusidėjėlį reikia nusiūsti Panevėžio ispraunikui.

Šis Bielinui buvo naudinga, nes jeigu būtų siuntę jį į Biržus, ten būtų pažinę, ir dalykas būtų blogai pasibaigęs. Be to, kada Bielinis buvo suimtas Rim-

kūnų kaime, uriadnikas, paėmęs jo arklių su vežimu ir knygomis, nugabeno į Pasvalį, kur kažkas arklių su vežimu pavogė ir knygos tuo būdu prapuolė, o drauge prapuolė ir kaltės įrodymas. Nežinia, kas čia padarė: ar duotas pristovienei kyšis, ar Bielinio draugai.

Panevėžio ispraunikas (ar jo raštininkas), gavęs kyšį, nutarė Bielinį varyti į Biržus pas tardytoją, ir įdavė jį varyti ne policijai, bet dešimtininkams. Vienas dešimtininkas, varydamas Bielinį iš Panevėžio, pasakęs:

– Aš žinau, koks tu paukštis esi: nepaleisiu, tu knygas gabeni.

Pasupėnų kaime Bielinis už paskutinius pinigų dešimtininką nugirdė. Dešimtininkas Bielinį nusivedė į Talkonių kaimą pas Juzeliūną į nakvynę. Bielinis, ir pirmiau visą laiką galvodamas, kaip nuo savo palydovo pabėgti, sumanė bėgti kaip tik iš čia.

Kad geriau pasisektų pabėgti, Bielinis nusiavė batus ir pakabino juos džiovintis, sermėgą melė į kitą pusę, o pats atsigulė prie pečiaus, besiskųsdamas, jog esąs nesveikas ir nuvargęs.

Dešimtininkas, pavaiškstinėjęs ir pamatęs, kad Bielinis guli nusiavęs batus ir nusimetęs sermėgą, išsigėręs, kietai užmigo. Bielinis, apsimetęs įmigusių, laukė patogios valandos, kada visi sumigs. Visiems sumigus, jis patylomis atsikėlė ir išėjo iš namų, kaip gulėjęs. Buvo tai šaltas vasario mėnesio laikas. Išėjęs ir persiritęs per šakų (virbų) krūvą, pasileido basas ir vienmarškinis bėgti laukais.

Kaip nagrinėtumėte šį tekstą?

KORUPCIJOS FENOMENAS LIETUVOJE IR PASAULYJE

KORUPCIJOS FENOMENAS: KORUPCIJA REIŠKIA PIKTNAUDŽIAVIMĄ VIEŠĄJĄ TARNYBA SIEKiant ASMENINĖS NAUDOS

Korupcija kelia grėsmę tavo saugumui ir žmogaus teisėms. Korumpuoti pareigūnai palieka likimo valiai jiems pavestą prižiūrėti veiklą ir neužkerta kelio nelaimi. Papirkta valstybės inspektorius leis kažkam rizikuoti tavo gyvybe ar sveikata. Dėl korupcijos gali būti pažeistos esminės tavo teisės į sveikatos apsaugą, išsilavinimą, teisę į nuosavybę ar pagaliau – teisę į švarų vandenį ir orą.

1995 metais Korėjoje sugriuvo prekybos centras. Buvo išaiškinta, kad rangovai naudojo per prastą betoną ir kad miesto pareigūnai už kyšius leisdavo pažeidinėti saugumo taisykles. 1998 metais Turkijoje žemės drebėjimas sugriovė daug pastatų. Ypač smarkiai nukentėjo valstybės statytos mokyklos ir ligoninės. Atskleidus rimtus statybos trūkumus įtariama, kad buvo papirkinėjami statybos inspektoriai bei kiti pareigūnai.

Dėl korupcijos yra mažiau pinigų, negu galėtų būti. Ir ne todėl, kad galbūt ką tik davei kyšį. Korupcija gali padidinti bet kurios valstybės investicijos kainą iki trisdešimt procentų. Tai reiškia, kad visuomenei statoma nauja mokykla ar ligoninė gali kainuoti beveik trečdaliu brangiau. Viešuosiuose pirkimuose bei valstybės investicijose korupcijos išpūstos kainos dar labiau padidina nacionalinę skolą. Pavyzdžiui, Kenijoje vyriausybė prarado apie pusantro milijono dolerių dėl Sveikatos ministerijos vykdyto korupcinio vaistų pirkimo. Didelis įtarimų dėl korupcijos debesys gaubia Lietuvos vaistų kompensavimo politiką. Vokietijoje kyšiai buvo duodami siekiant gauti pustrčio milijardo markių vertės sandorius Frankfurto oro uosto antrojo terminalo statybai. Pasak prokuroro, kainos dėl korupcijos padidėjo apie 20–30 procentų. O kiek Lietuvos biudžetas, daugelio verslininkų manymu, prarado dėl labai korumpuotų viešųjų pirkimų?

Dėl korupcijos sunkiau verstis. Korupcija iškreipia rinkos mechanizmus ir sukuria nelygias sąlygas verslui. Daug verslo žmonių yra linę

duoti kyšius tikėdami, kad šitaip jie 95 atvejais iš 100 pasiekia norimą tikslą. Bet kas bus, jei korumpuotajam kitąkart reikės dar daugiau? Kas bus, jei konkurentai sumokės daugiau kyšių? Kas bus, jei korupcinius planus sugriaus teisėsaugos pareigūnai? Pavyzdžiui, rusų verslininkai yra santykinai daugiau linkę papirkinėti pareigūnus negu jų kolegos Lenkijoje. Bet Rusijoje reikia maždaug keturis kartus daugiau laiko užregistruoti verslą negu Lenkijoje. Maža to, Rusijoje verslininkai yra inspektuojami du kartus dažniau negu Lenkijoje ir du kartus didesniai rusų verslininkų skaičiui yra skiriamos baudos.

Dėl korupcijos sumažėja įplaukų į valstybės biudžetą. Kiek žmonių išsisuka nuo mokesčių ir baudų padedami pareigūnų Lietuvoje? Korupcinis mokesčių vengimas Filipinuose, daugelio manymu, reiškia, kad neturtingieji moka dvigubai daugiau mokesčių už turtinguosius, o 63 procentai importo neapmuitinama.

Dėl korupcijos šalis pritraukia mažiau užsienio investicijų. Korupcija dažnai veikia kaip mokestis, kuriuo apmokestinamos tiesioginės užsienio investicijos. Pavyzdžiui, korupcijos lygio padidėjimas nuo palyginti mažai korumpuoto Singapūro iki palyginti smarkiai korumpuotos Meksikos yra ekvivalentiškas investuotojui taikomos mokesčių normos padidėjimui daugiau kaip 20 procentų. Jei Bangladešas pagerintų savo biurokratijos sąžiningumą ir efektyvumą iki Urugvajaus lygio, tai ten investicijos padidėtų beveik 5 procentais, o jo metinis BVP augimas padidėtų daugiau kaip puse procento. Panašios analogijos tinka ir Lietuvai.

1999 metais „Vilmorus“ sociologinis tyrimas parodė, kad 74,1 proc. apklausoje dalyvavusių gyventojų smerkė korupciją kaip reiškinį, bet 60,4 proc. buvo pasirengę duoti bent jau smulkų kyšį, kad galėtų išspręsti jiems iškilusias problemas. Taip pat paaiškėjo, kad masinėje sąmonėje dovanos priėmimas ne visada siejamas su korupcija, o pigių prekių įvežimas be mūto dažnai nesiejamas su kontrabanda. Kyšį buvo pasiruošę duoti 71,1 proc. respondentų, gaunančių didesnes pajamas. Kyšį buvo pasiruošę duoti 71,5 proc. jaunuolių.

Transparency International Lietuvos skyriaus 2001 m. atlikta Vilniaus mokinių apklausa atskleidė, kad vyresniųjų klasių mokiniai yra labiau linkę pritarti nei nepritarti teiginiui, jog „versle mokant mokesčius galima nuslėpti pajamas“. Kiti tyrimai rodo, kad labai dažnai mes patys tuos kyšius brukame pareigūnams. Viešosios nuomonės ir rinkos ty-

rimų studijos „Spinter“ 2001 m. atliktos penkių miestų gyventojų apklausos duomenimis, 64 proc. apklaustų miestelėnų teigė, kad kyšio tiesiogiai ar netiesiogiai reikalauja pats valdininkas, o 36 proc. apklaustųjų nurodė, kad kyšis duodamas intereso iniciatyva.

Daugelis mano, kad korupcija yra kone įgimta valdžios institucijų yda, visiškai nepriklausanti nuo jų valios ir kontrolės.

Tarptautinės nevyriausybinės organizacijos Transparency International 2002 metų tarptautinis tyrimas atskleidė, kad Lietuvoje korupcijos suvokimo indeksas yra 4,8 balo. Remiantis verslininkų ir tarptautinių ekspertų apklausų rodikliu, aiškėja, kad Lietuva yra tarp šalių, kurios susiduria su rimtomis korupcijos problemomis – 0,2 balo trūksta iki 5 balų ribos, už kurios rikiuojasi mažai korumpuotos šalys. Lietuva dalijasi 36–39 vietomis su Baltarusija, Pietų Afrikos Respublika ir Tunisu. 102 šalių lentelėje paskutines vietas užima Angola, Madagaskaras, Paragvajus, Nigerija ir Bangladešas, o pirmąsias vietas – Suomija, Danija, Naujoji Zelandija, Islandija, Singapūras ir Švedija. 1999 metais Lietuva Transparency International lentelėje užėmė 50 vietą. Per trejus metus – šuolis per 14 vietų. Lietuvoje yra priimta maždaug dešimt įstatymų, vienaip ar kitaip įgalinančių vykdyti korupcijos prevenciją, patvirtintos ir įgyvendinamos bent kelios nacionalinės kovos su korupcija programos. Bet, kaip pasakė kinų filosofas Mencijus (372–289), – įstatymai patys neveikia.

Korupcija lygu monopolija plius slaptumas minus atsakomybė.

Korupcija atsiranda tik tada, kai monopolinis sprendimas vertybių ar paslaugų srityje yra priimamas neviešai ir be asmeninės atsakomybės už pasirinkimo rezultatus rizikos.

Šaltinis: LR Specialiųjų tyrimų tarnyba. – http://www.stt.lt/?lang=lt&menu_id=5

LIETUVOJE PASTEBĖTOS KORUPCIJOS FORMOS

Lietuvoje labiausiai paplitusi (pagal atvejų skaičių) yra biurokratinė korupcija, kai asmuo, norėdamas pagreitinti biurokratinį reikalo sprendimą, imasi „materialiai“ skatinti biurokratą. Aišku, aktyvią poziciją čia gali užimti biurokratas, pasistengdamas kuo plačiau naudotis valstybės jam suteiktais įgaliojimais priimti vienokį ar kitokį sprendimą, neskubėdamas, dozuotai pateikdamas informaciją.

Verslinė korupcija yra susijusi su vienokiu ar kitokiu verslu ar yra tapusi verslo įrankiu.

Preveninės korupcijos paskirtis yra trejopa: informacijos gavimas, „indulgencijos“ pirkimas (vienkartinės ar daugkartinės), apsaugos užtikrinimas. Nusikalstama veikla ar neteisėtu verslu užsiimantiems asmenims visada yra aktualu laiku gauti informaciją apie rengiamas priemones, turimus įkalčius, atliekamo tyrimo eigą ir pan. Užtikrinti apsaugą reikia dėl garantijos, kad jokia teisėsaugos institucija nesikiš į pavienę ar besikartojančią nelegalaus ar pusiau legalaus verslo operaciją.

Reguliarinė korupcija yra sudėtingesnis reiškinys, nes jos griebiamasi tada, kai reikia spręsti komplikuotus turtinius ginčus, dažniausiai tarp verslo įmonių. Dėl įstatymų netobulumo, besiformuojančios rinkos ekonomikos santykių dalinio reguliavimo, turtinis ginčas gana dažnai gali būti vienodai sėkmingai sprendžiamas ir vienos, ir kitos šalies naudai.

Pasekmių likvidavimo korupcija gali būti taikoma administracinės atsakomybės, pradinio baudžiamojo tyrimo tarpsniuose. Neiškėlus bylos ar nutraukus baudžiamąją bylą, atsakomybės galima išvengti. Pasekmių likvidavimo korupcija pasireiškia ir naudojantis galimybėmis sušvelninti teismo paskirtą bausmę.

KOVOS SU KORUPCIJA PROBLEMOS LIETUVOJE

Korupcija – kompleksinis pagal pobūdį ir priežastis socialinis reiškiny, apimantis beveik visas šalies gyvenimo sritis, todėl radikalių permainų kovojant su šiais nusikaltimais nebuvo pasiekta dėl šių priežasčių:

- iki 1997 metų Lietuvoje nebuvo specializuotos institucijos, kurios tikslas – kovoti su korupcija ir jos apraiškomis;
- nebuvo pakankamai įvertinta, kad korupcija, susijusi su kontrabanda, prekyba ginklais, narkotikais, pinigų „plovimu“, nelegalių migrantų gabenimu ir pan., – ne vien nacionalinė, bet ir tarptautinė problema;
- nepakankamas šalies sienų apsaugos organizavimas ir techninis įtvirtinimas;
- valstybės institucijų patirties trūkumas, kovojant su šiais specifiniais ir sudėtingais nusikaltimais;
- neveiksminga valstybinė personalo atrankos sistema į valstybės tarnybą.

Teisėsaugos institucijoms sudėtinga surinkti ir realizuoti turimą operatyvinę informaciją apie korupciją teisėsaugos struktūrose (ypač teismuose) nes:

- šie nusikaltimai yra latentinio pobūdžio;
- kadangi piliečiai dėl įvairių priežasčių nenori bendrauti su operatyvine tarnyba, pinigai yra perduodami per tarpininkus (advokatus, gimines arba labai gerus pažįstamus, kurie nėra suinteresuoti bendradarbiavimu su teisėsauga);
- visuomenės indėlis atskleidžiant korupcijos nusikaltimus tebėra nedidelis. Visuomenės nenorą dalyvauti atskleidžiant korupcinius nusikaltimus lemia tai, kad nėra pakankamai veiksmingos valstybinės sistemos, kuri garantuotų šių asmenų saugumą, socialinį ir materialinį aprūpinimą.

Šaltinis: LR Specialiųjų tyrimų tarnyba. – <http://www.stt.lt>

ETIKOS KODEKSAI

ADVOKATŲ PROFESINĖS ETIKOS KODEKSAS

Priimtas 1999 m. gegužės 21 d. Lietuvos Respublikos advokatų konferencijoje

I. Bendrosios nuostatos

1. Advokatas privalo sąžiningai ir dorai atlikti savo profesines pareigas, laikytis Advokatų profesinės etikos kodekso reikalavimų. Savo veikloje advokatas privalo laikytis duotos priesaikos, Lietuvos Respublikos Konstitucijos, Advokatūros įstatymo, kitų įstatymų bei Lietuvos advokatūros statuto.
2. Atlikdamas savo profesines pareigas, advokatas yra nepriklausomas nuo valstybės valdžios bei valdymo įstaigų ir pareigūnų.
3. Kiekvieno advokato pareiga aktyviai dalyvauti Lietuvos Respublikos advokatūros veikloje, teisėtais būdais atstovauti klientams, ginti juos teisminėse institucijose, vykdyti kitus pavedimus, asmeniniu elgesiu nežeminti savo profesijos bei advokato vardo.
4. Už visuomenės pasitikėjimą siūpinančius ir advokato vardą žeminančius poelgius, neužtraukiančius baudžiamosios atsakomybės, advokatai atsako drausmine tvarka. Tokiais poelgiais tarp kitų gali būti pripažįstama:
 - 1) Žmogaus, Lietuvos Respublikos Konstitucijos, Lietuvos Respublikos advokatūros, valstybės institucijų bei jų pareigūnų garbės ir orumo žeminimas;
 - 2) advokato priesaikos sulaužymas;
 - 3) Advokatūros įstatymo reikalavimų pažeidimas;
 - 4) advokatūros savivaldos institucijų nurodymų nevykdymas, be pateisinamų priežasčių neatvykimas į advokatūros savivaldos institucijų rengiamus posėdžius ir kitus renginius, į kuriuos buvo kviečiamas ir kuriuose jo dalyvavimas būtinas, taip pat laiku nepranešimas negalint juose dalyvauti;
 - 5) nepadorus, nesąžiningas profesinės pareigos vykdymas, taip pat nesilaikymas visuotinai pripažintų dorovės normų bei tokių papročių negerbimas;
 - 6) nepagarbus elgesys viešose vietose arba su aplinkiniais;

- 7) nesąžininga konkurencija su kitais advokatais (advokatų savireklama, klientų paieška per tarpininkus, kitų advokatų veiklos menkinimas ar savęs specialus ir išskirtinis aukštinimas ir pan. Kriterijus, pagal kuriuos nustatoma, kas yra advokato savireklama, nustato Lietuvos advokatų taryba);
- 8) paviešinimas žinių, kurios advokatui buvo suteiktos pavedimui vykdyti, be jas suteikusio asmens sutikimo;
- 9) pareigų vykdymas būnant neblaiviam;
- 10) narkotinių medžiagų vartojimas;
- 11) atsisakymas mokėti arba sistemingas, daugiau kaip tris mėnesius iš eilės, nemokėjimas Lietuvos advokatų tarybos veiklos rėmimo privalomų įmokų;
- 12) netvarkinga advokato išvaizda darbo metu ir mantijos nedėvėjimas teismo posėdžiuose;
- 13) laiku nepranešimas institucijoms, kuriose jis vykdo priimtą kliento pavedimą, apie negalėjimą nustatytu laiku atvykti, atlikimas veiksmų, kuriais siekiama specialiai vilkinti teisminius procesus;
- 14) laiku nepranešimas institucijoms, kuriose advokatas vykde pavedimą, apie tai, kad pavedimo vykdymas yra teisėtai nutrauktas;
- 15) draudimo verstis kita, nesuderinama su advokato profesija, veikla nesilaikymo pažeidimas.

II. Advokatų tarpusavio santykiai

5. Advokatų tarpusavio santykiai grindžiami pasitikėjimu, sąžiningumu, draugiškumu, taktiškumu ir mandagumu. Advokatai turi padėti vienas kitam profesinėje veikloje, jeigu tai neprieštaruoja kliento interesams.
6. Jeigu advokatas ketina priimti pavedimą atstovauti klientui, ginti jį, kai tokį pat pavedimą turi ir vykdo kitas advokatas, jis privalo apie tai pranešti tam advokatui.
7. Jeigu klientas prašo bendrai atstovauti jam, ginti jį kartu su kitu advokatu, tai reikia derinti su tuo advokatu. Jeigu pastarasis nesutinka atstovauti, ginti kartu, arba skiriasi gynybos, atstovavimo pozicijos, abu advokatai privalo apie tai pranešti ir paaiškinti klientui, kuris turi teisę pasirinkti, kurio advokato poziciją ir kurį advokatą pasirinkti, o su kitu advokatu susitarimą nutraukti.

8. Kai advokatas priima pavedimą atstovauti kliento interesams byloje prieš kitą advokatą, tai, priėmęs pavedimą, advokatas privalo apie tai pranešti Lietuvos advokatų tarybai, savo kolegai ir pasiūlyti jam, jeigu tai nekenkia kliento interesams, ginčą baigti taikos sutartimi. Jeigu ginčas nebaigiamas taikos sutartimi, tai advokatai neturi gadinti tarpusavio santykių.
9. Atstovaudamas, gindamas ar vykdydamas kitą pavedimą, kai tai susiję su teismo procesu, advokatas gali kalbėtis su priešinga šalimi klausimais, susijusiais su pavedimo vykdymu, tik apie tai, jeigu turi galimybę, pranešęs šios advokatui, jei toks yra.
10. Šalims atstovaujantys advokatai visus rašytinius įrodymus, kuriuos jie turi parengę, turi pateikti teismui taip, kad kitai šaliai atstovaujantis advokatas, duodamas paaiškinimus teismui, turėtų galimybę dėl jų pateikti savo nuomonę.
11. Kai advokatas negali atvykti į teismo posėdį arba kai ketina prašyti teismą pakeisti ar nustatyti teismo posėdžio laiką, jis privalo tuoj pat apie tai pranešti savo kolegai ir suderinti su juo abiem priimtina bylos nagrinėjimo laiką.
12. Advokatai niekam negali mokėti honoraro, komisinio ar kitokio atlyginimo už tai, kad klientas jam rekomenduojamas, paskiriamas.
13. Jeigu advokatas mano, kad jo kolega pažeidė Advokatų profesinės etikos kodeksą, jis turi atkreipti į tai kolegos dėmesį.
14. Bet kokią tarpusavio ginčą advokatai privalo pirmiausia stengtis išspręsti abipusiu susitarimu.
15. Advokatas neturi teisės pradėti bet kokių procesinių veiksmų prieš savo kolegas, prieš tai nepranešęs Lietuvos advokatų tarybai, ir kol jų tarpusavio ginčo nebandė spręsti tarpininkaudamos advokatūros savivaldos institucijos.

III. Advokato santykiai su klientais

16. Advokatas gali priimti pavedimą ginti arba atstovauti kliento interesams tik paties kliento arba jo įstatyminio atstovo prašymu. Iš kitų asmenų pavedimą ginti arba atstovauti klientui gali priimti tik tada, kai jie kreipiasi šio pavedimu arba šio sutikimu.
17. Advokatas negali priimti pavedimo bylai šiais atvejais:
 - 1) kai advokatas ir pareigūnas, kuris atliko parengtinį tardymą ar tyrė bylą, yra susieti giminytės ar svainystės ryšiais;

- 2) kai advokatas anksčiau yra dalyvavęs šioje byloje kvotėju, tardytoju, prokuroru, visuomeniniu kaltintoju, teisėju, teismo posėdžio sekretoriumi, nukentėjusiuoju, liudytoju, kviestiniu, ekspertu, civiliniu ieškovu ar atsakovu;
 - 3) ginti du kaltinamuosius (teisiamuosius), jei tarp jų gynybos interesų yra prieštaravimų, arba kai advokatas toje pačioje byloje yra gynęs asmenį, kurio interesai prieštarauja besikreipiančiojo interesams;
 - 4) kai advokatas yra giminystės ar svainystės ryšiais artimai susijęs su advokatu, toje pačioje byloje teikiančiu juridinę pagalbą asmeniui, kurio interesai prieštarauja besikreipiančiojo interesams;
 - 5) kai advokatas yra dalyvavęs byloje visuomeniniu gynėju ir toje pačioje byloje į jį besikreipiančiojo interesai prieštarauja jau ginto asmens interesams;
 - 6) kai advokatas žino tokių bylos aplinkybių, kurių patikėjo kitas kaltinamasis (teisiamasis) arba priešinga šalis;
 - 7) kai kaltinamasis (teisiamasis) reikalauja laikytis tokios gynybos pozicijos, kuri aiškiai prieštarauja bylos aplinkybėms;
 - 8) kai klientas reikalauja naudoti jo interesams ginti žinomai melagingus, neteisėtus įrodymus (suklastotus dokumentus, melagingai liudijančiuosius) bei kitus nesąžiningus būdus;
 - 9) kai advokatui žinoma, kad kvotėjas, tardytojas ar teismas gali jį pakviesti toje byloje liudytoju;
 - 10) kai advokato santykiai su asmeniu, prieš kurį reikia vesti bylą, yra konfliktiniai;
 - 11) kai byla yra prieš tiesiosios, aukštutinės, žemutinės bei šoninės linijos giminaičius ar labai artimus draugus;
 - 12) kai byla yra sudėtinga, ir advokatas suvokia, kad tinkamai atlikti pavedimą nesugebės;
 - 13) kai advokatas iš anksto žino, kad tą pačią dieną jis bus užimtas dėl jau priimto pavedimo vykdymo.
18. Advokatas privalo panaudoti visas įstatymų nurodytas gynybos priemones ir būdus, kad būtų išaiškintos aplinkybės, teisinančios įtariamąjį, kaltinamąjį ar teisiamąjį arba lengvinančios jo atsakomybę, ir teikti jam reikiamą juridinę pagalbą. Atstovaudamas jis turi teisėtais būdais ir priemonėmis siekti klientui palankaus rezultato.

19. Advokatas negali ginti tokių kliento interesų, kurie verčia imtis neteisėtų priemonių bei būdų, ir privalo atsisakyti tenkinti kliento reikalavimus, kai šie prieštarauja Advokatūros bei kitiems Lietuvos Respublikos įstatymams, įstatymų lydimiesiems aktams bei teisėtai priimtoms ir galiojančioms žinybų taisyklėms.
20. Sutikęs ginti įtariamąjį, kaltinamąjį ar teisiamąjį, advokatas neturi teisės to atsisakyti.
21. Esant neteisėtų reikalavimų, advokatas privalo paaiškinti klientui, kad šis gali pasirinkti: atsisakyti neteisėtų reikalavimų arba sutartį dėl gynbos ar atstovavimo nutraukti.
22. Advokatas privalo klientui paaiškinti, kad jis teisėtomis priemonėmis ir būdais sieks, kad teismas priimtų kuo palankesnę nuosprendį ar sprendimą, tačiau negali garantuoti bylos baigties.
23. Nors gynėjas baudžiamojo byloje ir yra savarankiškas proceso dalyvis, jis negali be ginamojo žinios laikytis bet kokios gynbos pozicijos. Jis turi tartis su ginamuoju ir atsižvelgti į šio samprotavimus bei argumentus.
24. Jei teisiamasis prisipažįsta kaltu, ir advokatas, įvertinęs visus byloje esančius įrodymus, padaro tokią pat išvadą dėl teisiamojo kaltumo, tai gynėjas ginamojoje kalboje išanalizuoja visas aplinkybes, kurios gali palengvinti ginamojo atsakomybę.
25. Tais atvejais, kai ginamasis prisipažįsta kaltu, o advokatas, išstudijavęs visus byloje esančius įrodymus, padaro išvadą, kad ginamojo kaltė neįrodyta arba kelia abejonių, tai gynėjas turi laikytis savarankiškos, nuo ginamojo nepriklausomos, pozicijos.
26. Tais atvejais, kai teisiamasis neigia savo kaltę, o advokatas, susipažinęs su byla, padaro išvadą, kad ginamojo kaltei pagrįsti pakanka įrodymų, advokatas neturi įtikinėti ginamojo, kad šis prisipažintų esąs kaltas. Kaltę ar nekaltumą nustato teismas, o ne gynėjas. Advokatas gali pasirinkti kitokią gynbos poziciją, bet ją privalo aptarti su ginamuoju. Jei ginamasis su advokato pasirinkta gynbos pozicija nesutinka, jis gali to gynėjo atsisakyti.
27. Grupinėse bylose, esant prieštaringų gynbos interesų, advokatas turi rinkti ir ginamojoje kalboje analizuoti tik savo ginamojo kaltę paneigiančius ir keliančius abejonių jo kaltumu įrodymus arba aplinkybes, kurios lengvina ginamojo atsakomybę.

IV. Advokato santykiai su advokatūros savivaldos institucijomis

28. Lietuvos Respublikos advokatūros savivaldos institucijomis laikoma: visuotinis Lietuvos Respublikos advokatų susirinkimas (konferencija), Lietuvos advokatų taryba, Lietuvos advokatų tarybos susirinkimas, Advokatų garbės teismas ir kitos savivaldos institucijos, įsteigtos visuotinio Lietuvos Respublikos advokatų susirinkimo (konferencijos) arba Lietuvos advokatų tarybos nutarimu.
29. Advokato ir advokatūros savivaldos institucijų santykiai grindžiami abipuse pagarba, geranoriška ir aktyvia pagalba.
30. Išrinktas į advokatūros savivaldos instituciją narys privalo aktyviai dalyvauti jos darbe, taip pat visuose posėdžiuose ir susirinkimuose, o negalėdamas juose dalyvauti dėl svarbių priežasčių, laiku apie tai pranešti; dėl vienokių ar kitokių priežasčių nustojęs vykdyti profesines pareigas, privalo sustabdyti savo įgaliojimus šioje institucijoje.
31. Advokatas privalo kruopščiai ir atsakingai vykdyti advokatūros savivaldos institucijų priimamus sprendimus (nutarimus), kviečiamas laiku atvykti į šias institucijas bei su jomis bendradarbiauti. Tuo atveju, kai advokatas negali to padaryti, privalo nedelsdamas apie tai pranešti ir tinkamai patvirtinti.
32. Jeigu advokatūros savivaldos institucijos kreipėsi į advokatą su paklausimais, jis privalo nustatyti terminu ir forma į juos atsakyti.
33. Advokatūros nustatytų nario mokesčių nemokėjimas yra laikomas rimtu profesinės etikos pažeidimu.

V. Baigiamosios nuostatos

34. Advokatų profesinės etikos kodekso nuostatos taikomos taip pat ir advokatų padėjėjams.
35. Tais atvejais, kai advokato elgesys profesinėje veikloje nereglamentuojamas įstatymų, Lietuvos advokatūros statuto arba šio kodekso, jis privalo laikytis advokatų praktikoje susiformavusių tradicijų, kurių turinys atitinka bendrus etikos ir dorovės principus.

Šaltinis: http://advokatas.tinklapis.lt/temos/etikos_kodeksas.html

AUDITORIŲ PROFESINĖS ETIKOS KODEKSAS

Auditoriaus priesaika:

„Prisiekiu laikytis Lietuvos Respublikos Konstitucijos, įstatymų ir kitų teisės aktų, dorai ir sąžiningai atlikti auditoriaus pareigas, būti objektyvus ir nepriklausomas, saugoti profesines paslaptis, nuolat gilinti profesines žinias, laikytis Auditorių profesinės etikos kodekso ir Auditorių rūmų statuto.“

1. Bendrosios nuostatos

- 1.1. Auditorių profesinės etikos kodeksas nustato atestuoto auditoriaus profesinio elgesio normas.
- 1.2. Visi auditoriai privalo laikytis ir nepažeisti šio kodekso.
- 1.3. Auditorius savo veikloje privalo laikytis duotos priesaikos, Lietuvos Respublikos Konstitucijos, Audito įstatymo, kitų įstatymų ir Lietuvos Respublikos auditorių rūmų statuto.
- 1.4. Auditorius privalo sąžiningai ir dorai atlikti savo profesines pareigas.
- 1.5. Aukšta auditoriaus paslaugų kokybė turi kelti visuomenės pasitikėjimą šia profesija.
- 1.6. Kiekvieno auditoriaus pareiga dalyvauti Lietuvos auditorių rūmų veikloje, savo elgesiu nežeminti auditoriaus vardo bei savo profesijos.
- 1.7. Už visuomenės pasitikėjimą silpninančius ir auditoriaus vardą žeminančius poelgius, neužtraukiančius baudžiamosios atsakomybės, auditorius atsako drausmine tvarka. Tokiais poelgiais tarp kitų gali būti pripažįstama:
 - 1.7.1. žmogaus, Lietuvos Respublikos Konstitucijos, Lietuvos Respublikos auditorių, valstybės institucijų bei jų pareigūnų garbės ir orumo žeminimas;
 - 1.7.2. auditoriaus priesaikos sulaužymas;
 - 1.7.3. Lietuvos Respublikos audito įstatymo reikalavimų pažeidimas;
 - 1.7.4. auditorių savivaldos institucijų nurodymų nevykdymas, be pateisinamų priežasčių neatvykimas į auditorių savivaldos

- institucijų rengiamus renginius, į kuriuos buvo kviečiamas ir kuriuose jo dalyvavimas būtinas, taip pat laiku nepranešimas negalint juose dalyvauti;
- 1.7.5. nesąžiningas profesinės pareigos vykdymas, taip pat nesilaikymas visuotinai pripažintų moralės normų bei tokių papročių negerbimas;
 - 1.7.6. nepagarbus elgesys viešose vietose arba su aplinkiniais;
 - 1.7.7. pareigų vykdymas būnant neblaiviam;
 - 1.7.8. piktnaudžiavimas narkotinėmis, toksinėmis, psichotropinėmis medžiagomis ir alkoholiu;
 - 1.7.9. atsisakymas mokėti arba daugiau kaip du mėnesius nemokėjimas Lietuvos auditorių rūmų nario mokesčio;
 - 1.7.10. draudimo verstis kita, nesuderinama su auditoriaus profesija, veikla pažeidimas.
 - 1.8. Lietuvos auditorių rūmų narys tuo pat metu neturėtų vykdyti veiklos, kuri prieštarautų auditoriaus praktikai keliamiems reikalavimams.
 - 1.9. Auditorius privalo vengti aplinkybių, kurios galėtų diskredituoti auditorių profesinę reputaciją.
 - 1.10. Auditoriaus etiketas oficialiose situacijose turi atitikti bendrojo etikos reikalavimus, kurie sietini su visuomenės priimtomis elgesio normomis, papročiais ir tradicijomis.
 - 1.11. Auditorius savo profesinėje veikloje turi vadovautis šiomis specifinėmis elgesio normomis: nepriklausomybe; sąžiningumu ir objektyvumu; kompetencija; konfidencialumu.

2. Nepriklausomybė

- 2.1. Auditorius gali atlikti auditą tik būdamas nepriklausomas nuo užsakovo ir audituojamos įmonės.
- 2.2. Auditoriui draudžiama atlikti auditą, jeigu auditorius:
 - 2.2.1. yra susijęs šeimos, artimos giminystės arba svainystės ryšiais su įmonės, kurioje atliekamas auditas, administracijos vadovu, vyriausioju finansininku (buhalteriu), tarybos arba valdybos nariais. Šeimos ir artimos giminystės ryšiais susijęs asmenys yra sutuoktiniai (buvę sutuoktiniai), vaikai (įvaikiai), tėvai (įtėviai), broliai, seserys (įbroliai, įseserės), pusbroliai, pusseserės, senoliai ar vaikaičiai;

- 2.2.2. tvarko audituojamos įmonės apskaitą ir rengia finansinę atskaitomybę;
- 2.2.3. yra buvęs audituojamos įmonės arba užsakovo darbuotojas ir nuo darbo santykių pasibaigimo dienos yra praėję mažiau kaip 3 metai;
- 2.2.4. yra arba buvo audituojamos įmonės akcininkas ir nuo akcijų perleidimo yra praėję mažiau kaip 3 metai;
- 2.2.5. yra veikiamas kitų sąlygų, galinčių turėti įtakos jo nepriklausomybei.
- 2.3. Auditoriaus nepriklausomybė laikoma pažeista, jeigu užduoties vykdymo arba nuomonės pareiškimo metu jis:
 - 2.3.1. turi arba siekia įsigyti tiesioginės arba netiesioginės finansinės naudos;
 - 2.3.2. atsakingai saugo arba valdo audituojamos įmonės turtą;
 - 2.3.3. atskirai arba kartu su audituojama įmone, jos akcininku, vadovujančiu asmeniu arba administracijos vadovu vykdo bendrus investicinius projektus;
 - 2.3.4. audituojamai įmonei suteikia arba gauna iš jos paskolas.

3. Sąžiningumas ir objektyvumas

- 3.1. Auditorius neturi tyčia iškraipyti faktų.
- 3.2. Auditoriaus nuomonė neturi būti įtakojama kitų nuomonės.
- 3.3. Mokesčių srityje auditorius gali spręsti užsakovo naudai tol, kol tai nepažeidžia auditoriaus etikos, apskaitos ir audito standartų reikalavimų.

4. Kompetencija

- 4.1. Auditorius turi imtis tokių užsakymų, kuriems įvykdyti yra pakankamas profesinis jo pasirengimas.
- 4.2. Auditorius turi kruopščiai atlikti savo pareigas.
- 4.3. Auditorius turi planuoti ir kontroliuoti užduoties atlikimą.
- 4.4. Auditorius turi surinkti pakankamai įrodymų tam, kad atlikdamas užduotį, galėtų pateikti pagrįstas išvadas arba rekomendacijas.
- 4.5. Auditorius neturi leisti remtis jo vardu prognozuojant ekonominius procesus taip, jog susidarytų laidavimo įspūdis dėl prognozės teisingumo.

- 4.6. Auditorius, reikšdamas savo nuomonę, turi vadovautis Lietuvos auditorių rūmų pripažintais audito, apskaitos standartais ir kitomis normomis. Auditorius neįpareigotas pareikšti nuomonės, jeigu nesilaikymas įmonėje apskaitos standartų ir kitų normų iš esmės iškreipia finansinę informaciją.
- 4.7. Profesinė kompetencija reikalauja iš auditoriaus nuolat tobulintis, įgyti naujų žinių audito, buhalterinės apskaitos, mokesčių, finansų ir kitose srityse, susijusiose su auditoriaus kvalifikacija, ir tai turi būti atliekama per visą auditoriaus aktyvios veiklos laiką.

5. Santykiai su užsakovais

- 5.1. Konfidencialumas
 - 5.1.1. Auditorius privalo laikyti paslapyje užsakovo patikėtą informaciją, neteikti jos tretiesiems asmenims.
 - 5.1.2. Konfidencialumo normos atsisakoma tada, kai:
 - 5.1.2.1. reikia liudyti teisme;
 - 5.1.2.2. auditorius atsako į Lietuvos auditorių rūmų Prezidiumo, Vyriausybės įgaliotos institucijos ar jų pavedimu veikiančių asmenų klausimus;
 - 5.1.2.3. supažindina kitą auditorių su audito rezultatais vadovaudamasis Etikos kodekso 6.2 straipsniu, pranešant apie tai klientui raštu.
 - 5.1.3. Asmenys, Lietuvos auditorių rūmų Prezidiumo įgalioti atlikti patikrinimą, privalo neviešinti informacijos, gautos tyrimo, patikrinimo ar kitokiu būdu atliekant savo tarnybines pareigas.
- 5.2. Atlyginimas už auditą
 - 5.2.1. Audito paslaugos neturi būti teikiamos, jeigu sutartyje dėl audito atlikimo yra numatyta:
 - 5.2.1.1. atlyginimo už audito atlikimą priklausomybė, jeigu yra nuslepiami faktai;
 - 5.2.1.2. atlyginimo už audito atlikimą priklausomybė, jeigu yra negaunami tam tikri rezultatai;
 - 5.2.1.3. bet kokia audito rezultatų ar audito atlikimo kokybės priklausomybė nuo atlyginimo už audito paslaugas.

5.3. Kitos nuostatos

5.3.1. Auditorius, siekdamas paveikti užsakovą, negali pateikti klaidinančios informacijos.

5.3.2. Auditorius neturi atlyginti už užsakovo suradimą.

6. Santykiai su kolegomis

6.1. Auditorių tarpusavio santykiai grindžiami mandagumu, taktiškumu, sąžiningumu, draugiškumu ir pasitikėjimu.

6.2. Užsakovas gali atsisakyti auditoriaus ir pasirinkti kitą. Tokiu atveju pirmasis auditorius turi supažindinti su audito rezultatais (nesvarbu, ar jie galutiniai, ar tarpiniai) kitą auditorių, jeigu pastarasis to pageidauja.

6.3. Draudžiama auditoriui įrodyti užsakovui savo pranašumą kito auditoriaus atžvilgiu.

7. Auditoriaus santykiai su auditorių savivaldos institucijomis

7.1. Auditorių savivaldos institucijomis yra laikoma: visuotinis Lietuvos Respublikos auditorių susirinkimas, Lietuvos auditorių rūmų Prezidiumas.

7.2. Auditorių ir auditorių savivaldos institucijų santykiai grindžiami abipuse pagarba, geranoriška ir aktyvia pagalba.

7.3. Išrinktas į auditorių savivaldos institucijas auditorius privalo aktyviai dalyvauti jos darbe, visuose posėdžiuose ir susirinkimuose, o negalėdamas juose dalyvauti dėl svarbių priežasčių, laiku apie tai pranešti.

7.4. Nustojęs vykdyti profesines pareigas, auditorius privalo sustabdyti savo įgaliojimus auditorių savivaldos institucijoje.

7.5. Auditorius privalo atsakingai vykdyti auditorių savivaldos priimamus sprendimus.

7.6. Kviečiamas į šias institucijas, auditorius privalo į jas laiku atvykti bei su jomis bendradarbiauti. Jeigu auditorius negali to padaryti, privalo apie tai pranešti.

7.7. Jeigu auditorių savivaldos institucijos kreipiasi į auditorių su paklausimais, tai auditorius privalo nustatyti terminu ir forma į juos atsakyti.

8. Baigiamosios nuostatos

- 8.1. Auditorius privalo savo darbuotojus supažindinti su Auditoriaus profesinės etikos kodeksu ir reikalauti, kad jie savo darbe vadovautųsi šio kodekso normomis.
- 8.2. Auditorius negali atlikti audito, pasinaudodamas įmonės, neįrašytos į audito įmonių sąrašą, vardu.
- 8.3. Tais atvejais, kai auditorių elgesys profesinėje veikloje nereglamentuojamas įstatymų, Lietuvos auditorių rūmų statuto arba šio kodekso, jis privalo laikytis auditorių praktikoje susiformavusių tradicijų, kurių turinys atitinka bendrus etikos ir moralės principus.

Šaltinis: <http://www.lar.lt/Docs/etikoskodeksas.doc>

FINANSŲ ANALITIKŲ ASOCIACIJOS ETIKOS KODEKSAS

Patvirtintas finansų analitikų asociacijos (FAA) valdybos
1999 m. lapkričio 17 d. posėdyje

- Elgtis garbingai, kompetentingai, dorai ir etiškai, bendraujant su visuomene, esamais ir galimais klientais, darbdaviais, bendradarbiais ir FAA nariais.
- Dirbti ir skatinti kitus dirbti profesionaliai bei etiškai.
- Palaikyti ir skatinti kelti profesinę kvalifikaciją.
- Priimti profesinius sprendimus savarankiškai ir pakankamai atidžiai.

PROFESINĖS ELGSENOS STANDARTAI

Pirmasis standartas: Pagrindiniai įsipareigojimai

Finansų analitikų asociacijos nariai privalo:

- A: Žinoti ir laikytis visų taikomų įstatymų, taisyklių ir nutarimų, įskaitant FAA ir Investicijų valdymo ir tyrimų asociacijos (anglų k. *Association for Investment Management and Research*, toliau tekste – AIMR) etikos kodeksą bei Profesinio elgesio standartus (toliau tekste – Kodeksas ir Standartai), kuriuos išleido Vyriausybė, valstybinės ir kitos reguliuojančios institucijos arba profesinės asociacijos, kurioms narys priklauso.
- B: Nepažeisti minėtų įstatymų, taisyklių ir nutarimų ir sąmoningai neprisidėti prie jų pažeidimo.

Antrasis standartas: Profesinis elgesys ir įsipareigojimai

- A: Profesinio vardo naudojimas. Narystę FAA ir kitose profesinėse organizacijose šių organizacijų nariai gali skelbti viešai tik garbingai ir tinkamai. Nariai gali ir yra skatinami viešai skelbti savo profesinį vardą bei dalyvavimą profesinėse programose tinkamu ir garbingu būdu.
- B: Neetiškas profesinis elgesys. Profesinėje veikloje nariai negali sukčiauti, veikti nesąžiningai arba teikti klaidingą ar apgaulingą informaciją.

C: Draudimas plagijuoti. Nariai negali kopijuoti kitų paruoštos medžiagos, nepripažindami ir nenurodę autoriaus, leidėjo ar tokios medžiagos šaltinio pavadinimo. Be nuorodų nariai gali naudoti faktinę informaciją, kurią išleido oficialios finansinės ir statistinės informacijos tarnybos arba panašūs šaltiniai.

Trečiasis standartas: Darbo santykiai ir prievolės

- A: Prievolė informuoti darbdavį apie Kodeksą ir Standartus. Nariai privalo: Informuoti darbdavius per tiesioginį vadovą apie savo prievolę laikytis Kodekso ir Standartų, kuriuos pažeidus narių atžvilgiu FAA gali taikyti drausmines nuobaudas. Pateikti darbdaviui Kodekso ir Standartų kopiją.
- B: Įsipareigojimas darbdaviui. Nariai negali imtis atlygintinos savarankiškos veiklos konkuruojant su jų darbdaviu, išskyrus atvejus, kai gauna raštišką sutikimą iš darbdavio ir fizinių ar juridinių asmenų, kuriems teikia savarankiškas paslaugas.
- C: Interesų konfliktų atskleidimas darbdaviui. Nariai privalo: atskleisti darbdaviui visas aplinkybes (įskaitant vertybinių popierių ar kitų investicijų nuosavybę), galinčias trukdyti vykdyti prievolę darbdaviui arba / bei teikti nešališkas ir objektyvias rekomendacijas. Kilus interesų konfliktams, laikytis darbdavio apibrėžtų veiklos apribojimų.
- D: Papildomo atlygio atskleidimas. Nariai privalo raštu atskleisti darbdaviui apie bet kokius susitarimus dėl papildomo materialaus atlygio, gaunamo už darbo užduočių vykdymą, jei tokio atlygio vertė viršija 200 Lt.
- E: Vadovų įsipareigojimai. Nariai, turintys įgaliojimus ar galimybę daryti įtaką kitų elgesiui, turi siekti užkirsti kelią visų taikomų įstatymų, taisyklių ir nutarimų, įskaitant Kodeksą ir Standartus, pažeidimams, naudodami visas tinkamas priemones.

Ketvirtasis standartas: Santykiai ir prievolės esamiems bei galimiems klientams

A: Investicijų procesas

A.1. Pagrįstos informacijos pateikimas. Nariai privalo:

kruopščiai ir nuodugniai rengti investicijų rekomendacijas arba

priimti investicinius sprendimus. Investicijų rekomendacijas bei sprendimus pagrįsti būtinais ir pakankamais tyrimais. Siekti išvengti klaidinančios informacijos tyrimų ataskaitose arba investicijų rekomendacijose. Turėti informaciją, pagrindžiančią investicijų rekomendacijas arba sprendimus.

A.2. Tyrimų ataskaitos. Nariai privalo:

motyvuotai įtraukti arba atmesti faktus bei nuomones, naudojamus tyrimų ataskaitose. Skirti faktus nuo nuomonių. Nurodyti pagrindines investicijų charakteristikas, kai tyrimų ataskaita ruošama viešai platinti ir nėra tiesiogiai susijusi su specifiniu portfeliu ar klientu.

A.3. Nešališkumas ir objektyvumas. Nariai privalo siekti nešališkumo ir objektyvumo, teikdami investicijų rekomendacijas arba priimdami investicinius sprendimus.

B: Ryšiai su esamais ir būsimais klientais

B.1. Patikėjimo pareiga. Nariai privalo atidžiai įvertinti klientų suteiktą patikėjimo teisę ir atitinkamai elgtis. Nariai privalo veikti savo klientų naudai suteikdami pirmenybę jų interesams.

B.2. Investicijų portfelio rekomendavimas. Nariai privalo:

pakankamai susipažinti su finansine kliento padėtimi, investavimo patirtimi bei tikslais prieš teikdami rekomendacijas, ir atnaujinti šią informaciją, kai būtina, bet ne rečiau kaip vieną kartą per metus, kad rekomendacijos atitiktų pasikeitusias aplinkybes. Įvertinti investicijų rekomendacijų ar veiksmų tinkamumą kiekvienam portfeliui ar klientui. Įvertinant tinkamumą, nariai privalo atsižvelgti į visus kliento poreikius ir aplinkybes bei pagrindines investicijų portfelio ir jį sudarančių investicijų charakteristikas. Skirti faktus nuo nuomonių. Atskleisti esamiems ir galimiems klientams investicijų portfelio sudarymo ir investavimo procesus bei principus ir nedelsiant informuoti apie pokyčius, galinčius juos paveikti.

B.3. Garbingas elgesys. Nariai privalo garbingai ir objektyviai elgtis su visais esamais ir būsimais klientais, teikdami investicijų rekomendacijas, informuodami apie pokyčius jose ir priimdami investicinius sprendimus.

B.4. Sandorių pirmenybė. Klientų ir darbdavių sandoriai privalo turėti pirmenybę prieš vertybinių popierių ar kitus investicinius sandorius, kuriais suinteresuotas pats narys, siekiant, kad asmeniniai sandoriai nepažeistų klientų ar darbdavio interesų. Teikdami reko-

mendacijas, susijusias su vertybinių popierių ar kitų investicijų pirkimu ar pardavimu, nariai privalo suteikti savo klientams ir darbdaviui realią galimybę pasinaudoti rekomendacijomis iki pradėdami veikti savo naudai. Vertybinių popierių ar kitų investicijų atžvilgiu narys yra „suinteresuotas asmuo“, jei jis turi: tiesioginį arba netiesioginį materialų investicijų interesą; teisę balsuoti arba daryti įtaką balsavimui; teisę disponuoti arba daryti įtaką disponavimui investicijomis.

B.5. Konfidencialumo išsaugojimas. Nariai privalo išsaugoti iš esamų ir galimų klientų ar darbdavių gautos dalykinės informacijos konfidencialumą, nebent gauta informacija susijusi su neteisėta jų veikla.

B.6. Draudimas teikti klaidinančią informaciją. Nariams negalima žodžiu ar raštu pateikti teiginių, kurie klaidinančiai apibūdina: paslaugas, kurias jie ar jų atstovaujama įmonė gali teikti; jų kvalifikaciją arba jų atstovaujamos įmonės kvalifikaciją; akademinius ar profesinius nario pasiekimus. Nariai negali žodžiu ar raštu teikti patvirtinimų ar garantijų, susijusių su investicijomis, išskyrus tikslią informaciją apie investicijų instrumento sąlygas ir emitento įsipareigojimus.

B.7. Interesų konfliktų atskleidimas esamiems ir galimiems klientams. Nariai privalo esamiems ir galimiems klientams atskleisti visas aplinkybes, įskaitant vertybinių popierių ar kitų investicijų nuosavybę, kurios galėtų paveikti nario sugebėjimą teikti nešališkas ir tikslias rekomendacijas.

B.8. Atlygio už nukreipimą atskleidimas. Nariai privalo atskleisti esamiems ir galimiems klientams bet kokią atlygį, kurį narys gavo arba suteikė kitiems už bet kokių paslaugų rekomendavimą šiems klientams.

Penktasis standartas: Ryšiai ir atsakomybė investuotojams

A: Draudimas naudoti esminę neviešą informaciją. Nariai, turintys esminę neviešą informaciją, galinčią turėti įtakos investiciniam instrumentui, negali prekiauti ar skatinti kitus prekiauti tais investiciniais instrumentais, jei tokia prekyba pažeistų įsipareigojimus arba jei informacija buvo gauta negarbingai ar yra susijusi su oficialiu pasiūlymu. Konfidencialiai gavę esminę neviešą informaciją, nariai negali pažeisti šio konfidencialumo įsipareigojimo, prekiaudami ar skatindami kitus prekiauti su šia informacija susijusiais investiciniais in-